

"Yaşıl səma" da COP29-un gündəliyində yer alacaq

Xəbər verildiyi kimi, Bakıda "Azərbaycan Hava Yolları" QSC-nin "Azəraeronaviqasiya" Hava Hərəkəti İdarəsinin (AZANS) təşkilatçılığı ilə Beynəlxalq Mülki Aeronaviqasiya Xidmətləri Təşkilatının (CANSO) Ümumdünya Aeronaviqasiya Sammiti keçirilib. Tədbirdə hava hərəkətinin təşkili sahəsində dünya liderləri və CANSO-nun üzvləri təşkilatın gələcəyi üçün əsas məsələlərin müzakirəsində və vacib qərarların qəbul olunmasında iştirak ediblər.

Bu gün dünyada qlobal istiləşməni törədən iqlim dəyişikliyinə aviasiyanın rolu danılmazdır. Bu sektor havaya buraxılan emissiya qazları baxımından ən sürətlə böyüyən bir qurumdur. Aparılan tədqiqatlar sübut edib ki, təyyarələrdə karbon dioksid emissiyaları 2013-2019-cu illər arasında 30 faiz artıb. Sonrakı beş ildə bu faiz azalma tendensiyası ilə müşahidə olundu. Pandemiya-dan dolayı bütün dünyada uçuşlar dayandırıldı və aviasiyanın CO₂ emissiyaları 60 faizə qədər azaldı. Lakin bəşəriyyətin baş ağrısı olan COVID19 bəlası artıq yox olmaq dərəcəsində yer aldığı üçün bu gün aviasiya sektoru tam sürətlə işinə davam edir. Bu, belə də olmalıdır. Çünki qlobal dünyanı hava nəqliyyatı olmadan təsəvvür etmək mümkün deyil. Uçuşlar birdəfəlik dayanarsa, dünya ciddi logistik problemlə üz-üzə qalar. Bu bir tərəfdən iqtisadiyyatın enməsinə, turizmin ciddi əziyyət çəkməsinə səbəb olsa da, digər tərəfdən təyyarələrdə yanacaqın yandırılması nəticəsində yaranan CO₂ emissiyalarının 2,5 faizinin dondurulmasına gətirib çıxaracaq. Nəticədə karbon qazı emissiyaları ildə təxminən bir milyard ton azalacaq. İlk baxışda ürəkaçan nəti-

cədir, amma təyyarəsiz də olmaz.

Hazırda bütün dünya üzrə uçuşların müddəti marşrutdan asılı olaraq 30 dəqiqədən 5 saata qədər artıb ki, bu da karbon qazı emissiyalarının çoxalmasına təsir edir. Yanan bir litr aviasiya yanacağı havaya 2,5 kiloqramdan çox karbon qazı buraxır. Bir saatlıq uçuş zamanı 3000 litr yanacaqdan istifadə olunur. Deməli, hər əlavə uçuş saati karbon qazı emissiyalarını 7,5 ton artırır. Qeyd edək ki, 2022-ci il ümumdünya karbon emissiyalarının hesabatına görə, neftin yanmasından emissiyalar 2,5 faiz və ya 268 milyon ton artaraq 11,2 milyard tona çatıb. Bu artımın təxminən yarısı - 134 milyon tonu hava nəqliyyatının payına düşür.

Bu və bu kimi digər məsələləri özündə əks etdirən Ümumdünya Aeronaviqasiya Sammitinin əsas mövzusu da məhz ekoloji dayanıqlıq, xüsusilə iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə idi. İştirakçılar karbon emissiyalarının azaldılması, qabaqcıl texnologiyaların tətbiqi, ekoloji cəhətdən daha təmiz uçuşlara nail olmaq üçün hava hərəkətinin idarə edilməsi prosesinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıblar. Həmçinin CANSO sammitində

aviasiya üçün vacib olan bir sıra mühüm mövzular müzakirə olunub. Aviasiyadakı qabaqcıl texnologiyalara, karbon emissiyalarının azaldılması və hava hərəkətinin təkmilləşdirilməsi həllərinə xüsusi diqqət yetirilib. Bakıda keçiriləcək COP29 ərəfəsində 2050-ci ilə qədər aviasiyanın ətraf mühitə təsirinin azaldılması üçün həll yollarına baxılıb. Peşəkar kadr ehtiyatının yaradılması və aviasiya sahəsinə artan tələbatın öhdəsindən gəlinməsi, hava hərəkətinin idarə edilməsinin təkmilləşdirilməsi barədə müzakirələrin aparılması da əhəmiyyət kəsb edib. Xüsusən də, ekoloji cəhətdən daha təmiz səmanın - "yaşıl səma"-nın təmin edilməsi üçün rəqəmsal texnologiyalardan istifadə meyarları nəzərdən keçirilib və hər cür yeniliyi özündə ehtiva edən vacib qərarlar qəbul olunub.

Əslində, aviasiya liderlərinin Bakıda bir araya gəlməsi iqlim dəyişikliyinə fəsadlarının azaldılması üçün qlobal əməkdaşlığın və birgə fəaliyyətin vacibliyini hər kəsə xatırlatdı. Azərbaycanın ətraf mühitin mühafizəsi sahəsində atdığı addımlar danılmazdır. Tədbir iştirakçıları məhz bu faktın üzərində dayanaraq gələcək nəsillər üçün planetin ekosisteminin qorunması yolunda daha sürətli addımlar atmağın yolunu tapmağa çalışıblar. CANSO-nun baş direktoru Saymon Hokkard deyib: "Təşkilatımız dünya hava nəqliyyatının 90 faizini əhatə edir. Aviasiya sahəsi çox mühüm bir hədəfə, yəni 2050-ci ilədək sıfır karbon emissiyalarına

nail olmaq niyyətindədir. Bunun üçün çox böyük işlər görülməlidir. Bildiyiniz kimi, karbon emissiyalarının 2 faizi aviasiyanın payına düşür. Əgər biz bu məsələni həll etməsək, həmin rəqəm yaxın 20 il ərzində 22 faizə çata bilər".

Son onilliklərdə karbon emissiyalarının aviasiyaya düşən payı dəmir yolu, avtomobil və dəniz yolu ilə müqayisədə daha çoxdur. Bu fikri COP29 prezidenti, ekologiya və təbii sərvətlər naziri Muxtar Babayev sammitdə çıxış edərkən açıqlayıb: "Söyləriniz və öhdəliyiniz aviasiya üçün davamlı gələcəyin formalaşdırılması üçün çox vacibdir. Biz birlikdə bütün dünyada hava hərəkətinin idarə edilməsinin səmərəliliyini artırma və ümumi iqlim məqsədlərimizə nail olmaq üçün böyük töhfə verə bilərik. Gəlin bu tədbirdən fikir mübadiləsi aparmaq, ən yaxşı təcrübələri bölüşmək və yeni əməkdaşlıqlar qurmaq üçün platforma kimi istifadə edək. Bir araya gələrsə, bu sahə qlobal qaz emissiyaları məsələsini həll edə və ümumi iqlim hədəflərimizə əhəmiyyətli töhfə verə bilər".

Bu sammitin keçirilməsi əsas verir ki, noyabrda baş tutacaq BMT-nin İqlim Dəyişlikləri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasında aviasiya problemləri, onun törətdiyi fəsadlar müzakirə olunsun, karbon emissiyalarının maksimum azaldılması yollarında addımlar atılsın.

**Züleyxa ƏLİYEVƏ,
"Azərbaycan"**